

Магістерська кваліфікаційна робота

на тему:

**ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЗАСТОСУВАННЯ
АВТОТРАНСПОРТНИХ КАТАЛІЗАТОРІВ**

Виконав: Ключківський С.В.

Керівник: Іщенко В.А.

Метою роботи є дослідження проблеми забруднення навколишнього середовища шкідливими речовинами, які викидаються в атмосферу автомобільним транспортом.

Головні забрудники:

- оксиди вуглецю
- оксиди азоту
- свинець
- діоксид сірки
- вуглеводні (бензин, бензапірен, формальдегід та ін.)

Забруднення атмосфери відбувається:

- відпрацьованими газами, які викидаються через вихлопну трубу
- картерними газами
- вуглеводнями внаслідок випаровування палива з баку, карбюратора і трубопроводів.

Вдосконалення двигуна внутрішнього згорання

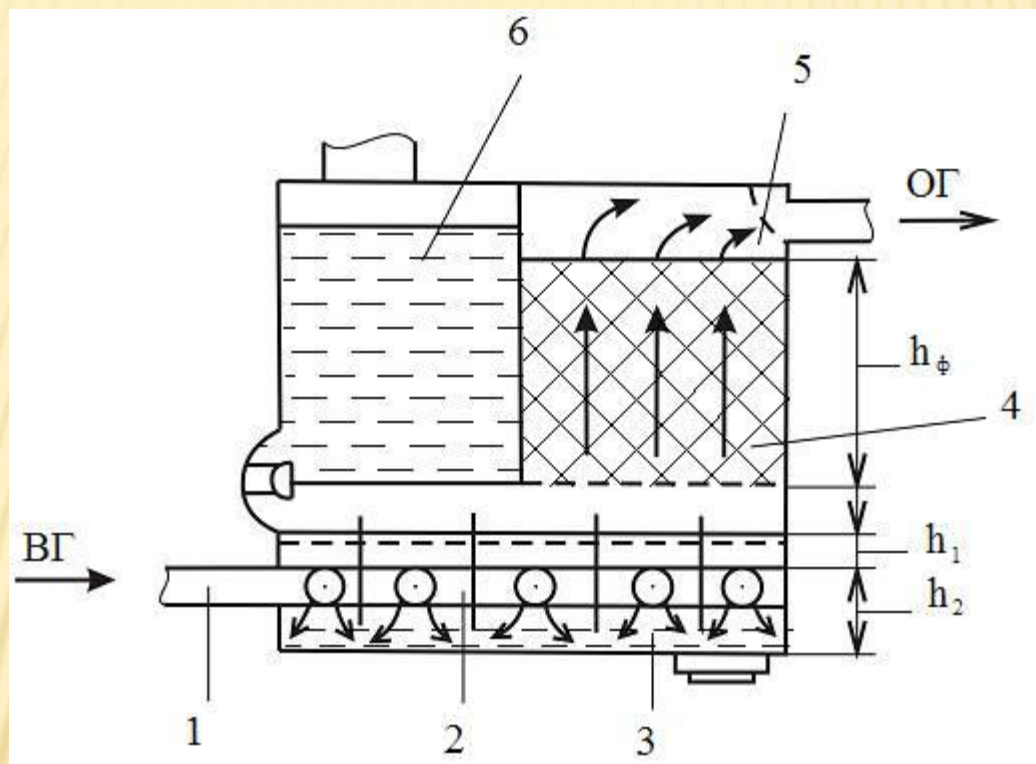

- ❑ покращення системи запалювання (безконтактне електронне запалювання замість іскрового запалювання);
- ❑ зміна процесів подачі пального в циліндри двигуна (вдосконалення клапанного механізму);
- ❑ встановлення додаткових приладів, що зменшують вміст шкідливих компонентів у відпрацьованих газах (використання нейтралізаторів).

Порівняльні характеристики викидів автомобілів з карбюраторними і дизельними двигунами

Компоненти	Вміст компоненту, загальні частки, %	
	Карбюраторні ДВЗ	Дизельні ДВЗ
Азот	74 - 77	76 - 78
Кисень	0,3 - 8	2 - 18
Пари води	3 - 5,5	0,5 - 40
Вуглекислий газ	5 - 12	1 - 10
Водень	0 - 5	-
Оксид вуглецю	0,5 - 12	0,01 - 0,5
Оксиди азоту (в перерахунку на N ₂ O ₅)	до 0,8	0,0002 - 0,5
Вуглеводні	0,2 - 3	0,009 - 0,5
Альдегіди	до 0,2 мг/л	0,001 - 0,09 мг/л
Сажа	0 - 0,04 г/м ³	0,01 - 1.1 г/м ³
Бенз/а/пірен	10 - 20 мкг/м ³	до 10 мкг/м ³

Схема рідинного нейтралізатора

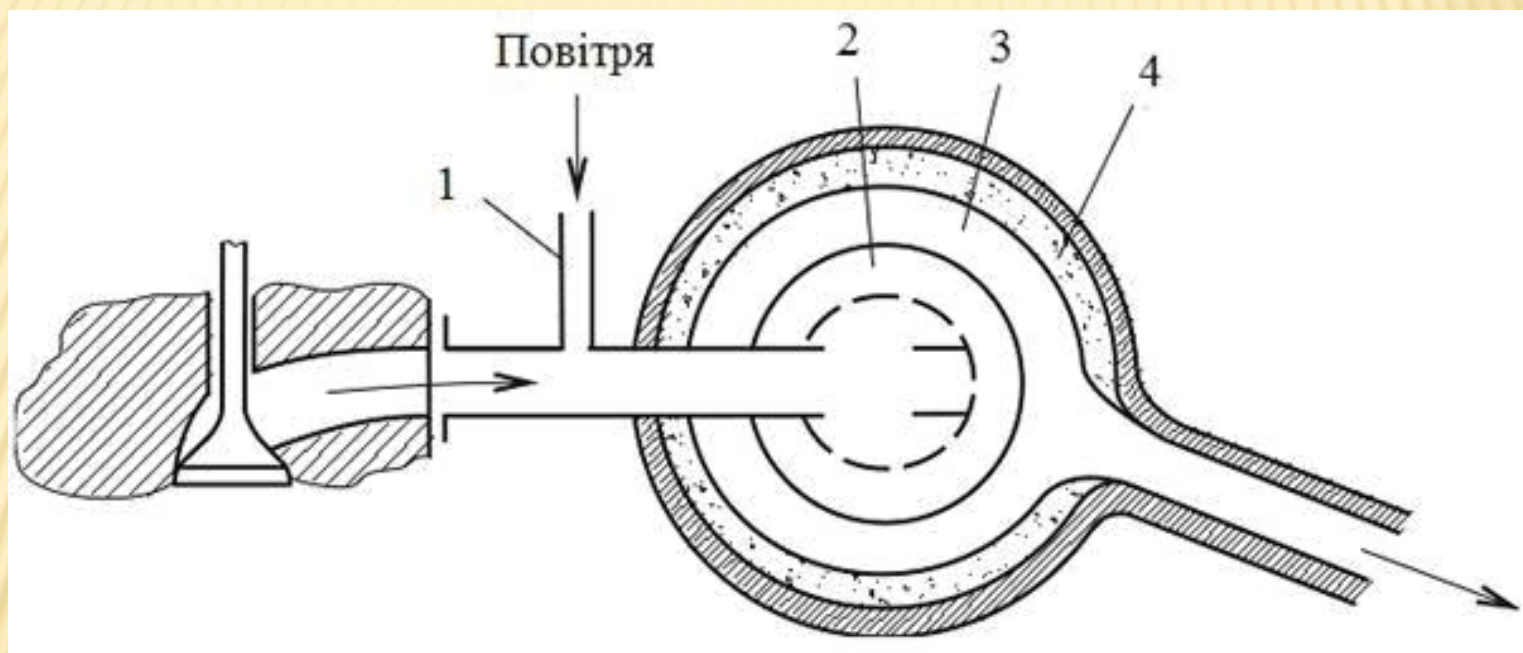
1 – труба, 2 – колектор, 3 – бак, 4 – фільтр, 5 – сепаратор,
6 – додатковий блок, ВГ – відпрацьовані гази, ОГ – очищені гази

Ефективність роботи рідинного нейтралізатора

Речовина	Концентрація частки, %		Ступінь очищення, %
	до нейтралізації	після нейтралізації	
Оксид вуглецю	0,06	0,06	0
Оксиди азоту	0,002	0,001	50
Альдегіди	0,0144	0,003	98
Діоксид сірки	0,008	0,0	100

Схема термічного нейтралізатора

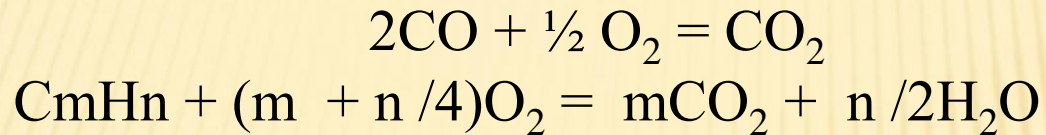

1 – жарова труба, 2 – повітряний прошарок, 3 – шар кераміки чи азбесту, ізольований від корпусу, 4 – трубопровід

Ефективність роботи термічного нейтралізатора

Речовина	Концентрація, г/м ³		Ефективність очистки, %
	Без фільтра	З керамічним фільтром	
Вуглеводні	0,312	0,237	24,0
Оксид вуглецю	0,937	0,931	6,4
Оксиди азоту	0,784	0,700	10,7
Тверді частинки	0,169	0,031	81,6

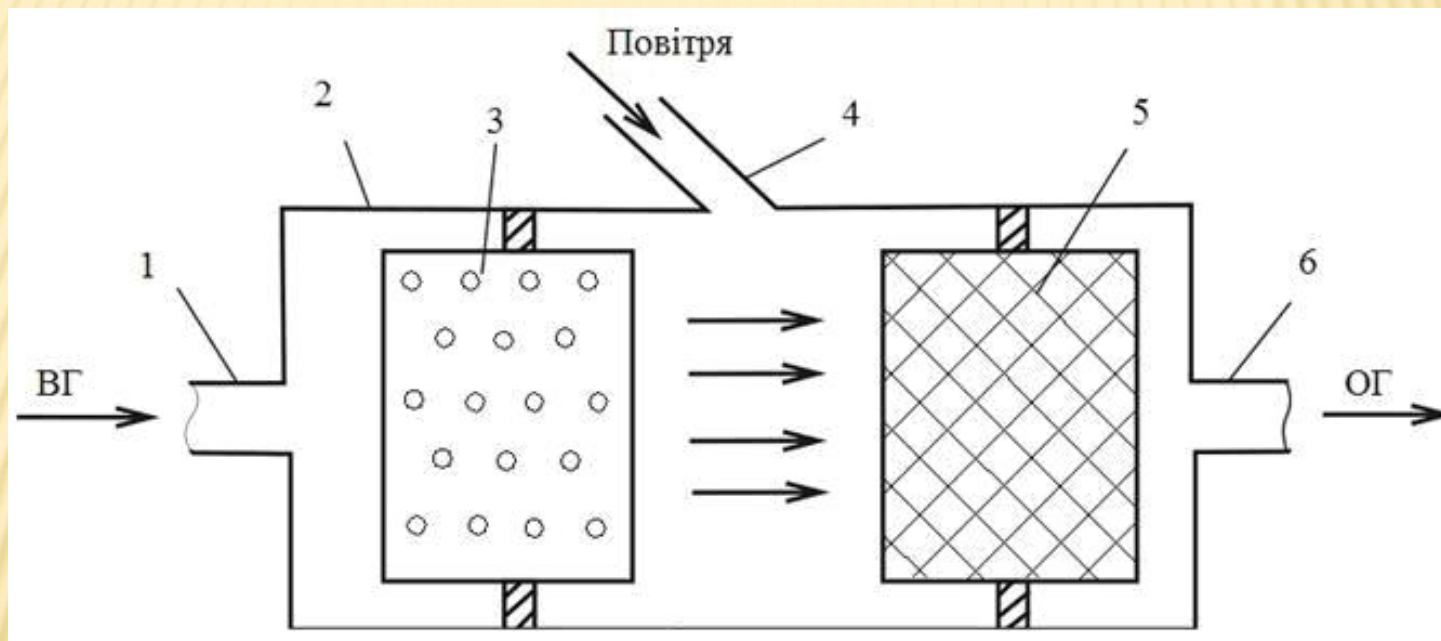
Каталітична нейтралізація

В якості каталізаторів використовуються:

- суміш платина-паладій
- оксиди MnO_2 , Co_2O_3 , NiO , CuO , Cr_2O_3 , Fe_2O_3 , ZnO , V_2O_5 , TiO_2

Схема двокамерного каталітичного нейтралізатора

1 – впускний патрубок; 2 – корпус; 3 – каталізатор нейтралізації оксидів азоту; 4 – патрубок для додаткового повітря; 5 – каталізатор окислення CO і C_nH_m ; 6 – випускний патрубок.

Ефективність роботи каталітичного нейтралізатора

Автомобіль	Концентрація токсичних речовин		
	NO _x , мг/м ³	C _n H _m , %	CO, мг/м ³
Без нейтралізатора	1759	100	9100
З нейтралізатором	283	46	3500
Ефективність, %	83,9	54	61,5

Розрахунок зменшення викиду шкідливих речовин в атмосферу при встановленні на автомобілях каталітичних нейтралізаторів

- автомагістраль з дворядним рухом в кожну сторону
- довжина 1 км
- середня кількість автомобілів з карбюраторними двигунами – 40 од./хв
- середня кількість автомобілів з дизельними двигунами – 30 од./хв

Зменшення: з 375 кг/год. до 86,75 кг/год

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

- ❑ проаналізовано забруднення повітряного середовища відпрацьованими газами автотранспорту.
- ❑ запропоновані заходи по зменшенню шкідливих викидів в атмосферне повітря: організаційні і науково-технічні.
- ❑ організаційні заходи:
  - 1) зміна структури парку автомобілів (замість автомобілів з карбюраторними ДВЗ доцільно використовувати дизельні і газобалонні автомобілі;
  - 2) автоматизація системи управління міськими транспортними потоками зменшує простої автомобілів на перехрестях і перерозподіляє щільність автомобільних потоків, дає змогу уникати транспортних заторів;
  - 3) зменшення маси автомобілів за рахунок зайвого інструмента, палива і вантажу.
- ❑ науково-технічні заходи:
  - 1) пошук нових видів палива;
  - 2) розробка альтернативних двигунів;
  - 3) вдосконалення існуючих ДВЗ;
  - 4) встановлення на автомобілі фільтрів і нейтралізаторів;
  - 5) зменшення маси автомобілів шляхом використання більш легких синтетичних і натуральних матеріалів;
  - 6) створення екологічно «чистого» автотранспорту.
- ❑ проблема знешкодження відпрацьованих газів двигунів внутрішнього згорання на сьогодні в Україні не вирішена навіть при тому, що є ряд перспективних розробок в цій галузі. Аналіз українського і закордонного досвіду в цій галузі дозволяє запропонувати для створення каталітичних нейтралізаторів двоступеневу технологію очистки.
- ❑ використання запропонованої технології очищення відпрацьованих газів дозволяє зменшити вміст металів платинової групи в складі каталізатора більш, як в 4 рази, а його варті **15** в порівнянні з закордонними аналогами в середньому в 12 разів.